

Första dagen kom den ena röda gladan (*Milvus milvus*) plötsligt flygande rakt mot mig under sitt födosök. Den hade ett par hack i fjäderdräkten och fick därför namnet Hacki. Hacki visade sig senare vara honan och den minst orädda av paret.

FÖRSTA GLADHÄCKNINGEN I UPPLAND PÅ 30 ÅR

TEXT OCH FOTON: ANNIKA RASTÉN

ANTALET OBSERVATIONER AV röd glada i Uppland har ökat rejält de senaste åren och med tanke på att arten expanderar norrut i landet, var det bara en tidsfråga innan den skulle börja häcka i vårt landskap igen. Sista röd glada häckade i Uppland var 1990, alltså 30 år sen.

I början av april i år började det dyka upp enstaka röda glador i Uppland och jag lyckades själv få se en vid Vendelsjön, till min stora glädje. Bara någon dag senare, under en cykelutflykt, hittade jag ytterligare en röd glada.

”Vilket bra gladår!” tänkte jag nöjt. Gladan var inledningsvis långt bort men kom snart glidande närmare. Så plötsligt fick jag syn på en till glada, även det en röd, på samma plats. Jag förstod genast vad detta kunde innebära och blev rejält exalterad.

De båda gladorna började flyga fram och tillbaka tillsammans över några små skogsdungar och det såg inte alls ut som födosök eller tillfällig förbiflygning utan det verkade faktiskt som att de undersökte själva dungarna. Så småningom landade den ena gladan

inne i en av dungarna och började locka med de typiska visslingar som jag så väl känner igen från Skåne och då fick jag det bekräftat. Det här måste vara en hane och en hona och nu undersöker de möjligheterna att häcka här!

Jag tog genast kontakt med Martin Tjernberg som är ansvarig för rovfåglar inom Upplands rapportkommitté för att rådgöra med honom hur jag skulle göra med min observation. Martin höll med mig om att det var klokast att hemlighålla mina iakttagelser. Rovfåglar kan vara väldigt störningskänsliga i början av häckningssäsongen och vi ville inte riskera att det skulle bli anstormning av gladsugna fågelskådare, vilket kunde fått till följd att gladorna flyttat från platsen. Jag var förstås ivrig att få berätta om mitt roliga fynd, delad glädje är alltid dubbel glädje, men jag bestämde mig för att vara så diskret som möjligt och istället försöka följa gladorna på egen hand, för att se om de tänkte skrida till häckning.

Redan den här första dagen med gladorna fick jag fantastiskt fina observationer av dem. Den ena gladan började födosöka och rörde sig mot mig på låg höjd, så jag satte mig ner på huk för att inte synas så mycket och väntade, redo med kameran. Gladan kom närmare och närmare och först när den var bara kanske 20 meter från mig fick den syn på mig och vek undan. Men jag hade då fått så pass bra bilder av den att jag kunde se varenda fjäderdetalj och jag noterade att gladan hade ett hack i en penna på höger hand och ett hack i vänster vinge, samt att ett par stjärtfjädrar saknades. Jag döpte därför denna individ till Hacki. Lite senare kom även den andra individen förbiflygande på nära håll, så jag fick bra bilder även av denna. Individ nummer två hade fräschare dräkt, men jag noterade att det var en liten fliki i yttersta stjärtpennan på höger sida, så denna fågel fick heta Fliki.

Våren är ju en hektisk tid för oss fågelskådare, då man vill vara överallt samtidigt för att hinna se så mycket som möjligt. Å ena sidan hade jag hemskt gärna velat spana efter gladorna varenda dag, å andra sidan lockade cykelturer till alla möjliga andra lokaler också. Men jag var såklart tvungen att kolla upp vad

Fliki med rester av en fågel i klorna. Denna bild togs i början av april, innan gladorna skridit till häckning.

gladorna hade tänkt göra, så i april lade jag rätt mycket tid på att försöka kartlägga dem. Jag såg paret på samma lokal vid flera tillfällen i mitten av april och återigen försvann de ner i en dunge och visslingar hördes, så det stod nu helt klart att de fattat tycke för den här platsen och förmodligen tänkte göra ett häckningsförsök. Men det krävdes mycket tålamod från min sida. Gladorna kunde vara borta ett par timmar för att sen dyka upp igen, så det verkade som att de rörde sig över ett rejält stort område. Detta fick jag bekräftat under en av mina cykelturer då jag träffade på Hacki en mil från där jag först sett gladorna!

Efter någon vecka såg jag inte längre till gladorna vid deras favoritdunge utan istället verkade de mer hålla till någon kilometer därifrån. I slutet av april tog jag därför och ställde mig på en helt annan plats, för att se om jag kunde få några nya ledtrådar till vad gladorna höll på med. Fliki kretsade upp på morgonen och gled iväg men så när ett par ormvråkar flög förbi en skogsdunge kom Fliki tillbaka och motade bort dem tillsammans med Hacki. Det här måste betyda att gladorna nu bestämt sig för att häcka här, för varför skulle de annars lägga energi på att köra bort

Inga rovfåglar eller kråkfåglar tolererades i närheten av boplatsen. Här jagar Fliki, hanen, bort en ormvråk som kommit för nära

När jag skulle leta reda på boet kom Hacki och kollade vad jag var för en. Paret verkade ha delat upp sysslorna så att Fliki stod för matförsörjningen och Hacki för bevakningen. Det här var i mitten av juli och båda de vuxna gladorna ruggade för fullt.

ormvråkar? Gladorna jagade även bort en kråka som kom nära dungen och senare satte Fliki iväg efter en ormvråk igen. Eftersom Fliki var den mest pådrivande i bortkörandet av andra fåglar, började jag misstänka att det var hanen. När gladorna syntes tillsammans, tyckte jag mig även ana att Hacki var snäppet större och gängligare medan Fliki var något mindre och kompaktare. Det talade också för att Fliki var hanen och Hacki var honan. Samma dag fick jag även se hur Fliki flög ut ett par svängar och plockade upp något från marken, byte eller bomaterial, som han sen flög tillbaka till dungen med.

I maj hade jag på grund av jobb och övrig skådning inte mycket tid över att besöka gladorna, men jag tog en snabbkoll i mitten av månaden och fick då se hur Hacki fångade ett byte som hon flög bort till dungen med, alltså kvarstod misstanken om att gladorna påbörjat häckning i den nya favoritdungen. I slutet av maj lade jag lite fler timmar på att bevaka platsen och då såg jag bara Fliki, som var ute på födosök och nu hade börjat rugga. Att bara Fliki syntes till gjorde mig nu säker på att det var hanen, för honan, Hacki, var förstås upptagen med att ligga och ruva.

Med tanke på när gladorna dök upp här och hur lång tid det enligt litteraturen tar för glador att bygga bon, lägga ägg och ruva, hade jag beräknat att de borde kläcka i mitten av juni. Men det var först en vecka in i juli som jag fick möjlighet att tillbringa några timmar hos gladorna igen för att kolla läget. Den här

gången såg jag en misstänkt födoleverans till bodungen!

Från början hade jag inte tänkt leta efter boet då jag inte ville störa gladorna, utan jag hade hela tiden nöjt mig med att studera dem på behörigt avstånd. Men så slog det mig att om gladorna av någon anledning skulle misslyckas med sitt häckningsförsök och försvinna från platsen, så skulle vi ju aldrig få veta om de verkligen hade häckat eller inte. Jag hade hittills fått flera indikationer på att de häckade, men inga säkra bevis. Därför bestämde jag mig den 12 juli för att gå in i gladornas dunge och leta efter boet. Vid det laget borde eventuella ungar vara så pass stora att en tillfällig störning inte skulle äventyra häckningen.

Jag hade noterat i vilken del av dungen som gladorna mest hållit till, så jag hade ett hum om var boet kunde finnas. Och när jag traskade ut mot dungen kom Hacki flygande mot mig och tog ett varv på låg höjd över mig för att kolla in mig. Hon varnade inte, men beteendet tydde på att jag började närma mig boplatsen.

Att hitta rovfågelbon är verkligen inte det lättaste, det vet jag från mitt relativt nya jobb som örninventerare. Även om man vet nästan exakt var ett rovfågelbo ska finnas, kan det vara stört omöjligt att hitta det. Och gladornas bo visade sig vara en nål i en höstack. Jag gick fram och tillbaka bland träden där jag tyckte att boet borde ligga, men såg ingenting och hörde ingenting. Först efter närmare en timme i dungen hörde jag så äntligen ett par

Fliki har, i samband med födoleverans till boet, just upptäckt en inkräktare (jag) och flyger varnande iväg. Så här nära boplatser går jag aldrig annars, detta var ett undantag för att hitta boet.

Efter närmare två timmars letande hittade jag äntligen boet och därmed var Upplands första häckning av rödglada på 30 år bekräftad.

hesa, korta visslingar på rätt nära håll. Jag förstod genast att det var en tiggande unge jag hörde. Men trots att jag nu fått en ledtråd till var boet fanns, kunde jag omöjligt hitta det. Här behövde jag mer hjälp från gladorna. Jag hörde ungen ytterligare någon gång, men sen var det tyst. Så jag satte mig under ett träd en bit ifrån och väntade. Jag visste nu åtminstone inom vilket hektar av dungen som boet fanns. Och till sist kom Fliki inflygande i dungen. Han flög ner mot en gran men så fick han syn på mig och flög genast upp igen och började varna. Den korta observationen var ändå tillräckligt för att jag skulle lista ut vilket träd boet måste finnas i och efter att ha gått närmare platsen igen fick jag äntligen syn på boet! Högt upp i en gran, väl dolt från alla håll, låg ett halvstort risbo fastkilat i en grenklyka och jag kunde skymta ryggen på en stor unge. Den lycka jag kände när jag stod här och tittade på Upplands första gladunge på 30 år är obeskrivbar.

Jag tog ett par snabba dokumentationsbilder på boet men skyndade sen därifrån. Fliki kretsade över dungen och varnade med gälla "kekekeke" och jag ville absolut inte störa gladorna mer än nödvändigt. Nu hade jag lyckats hitta boet och kunnat bekräfta att gladorna verkligen häckade, så då skulle de få vara ifred igen. Det är ingen risk att de skulle överge sina ungar i det här skedet av häckningen, men det är onödigt att stressa fåglarna och att med sin närvaro hindra dem från att mata ungarna. Så jag skyndade därifrån, glad

över mitt fina gladfynd.

Från mitten av juli började jag följa gladorna med lite tätare besök. Jag ville se när ungen/ungarna blev flygga och hur det gick för rovfågelfamiljen. Jag hittade en plats varifrån jag kunde se bodungen bra, om än inte själva boet, så jag kunde följa häckningen utan att störa. Jag noterade snart att det endast verkade vara Fliki som stod för matförsörjningen i den här familjen. Hacki verkade mest glida omkring och ha lite koll på att allt var ok. Gladorna kunde vara borta från boplatsten i ett par timmar, för att så plötsligt dyka upp. Fliki kom nästan alltid tillbaka med byte i klorna, främst vattensork vad jag kunde se, men vid ett tillfälle hade han något mer långsmalt i klorna som förmodligen var en orm. Hacki såg jag aldrig med byte, men det verkade som att hon ofta återvände till boplatsten samtidigt som Fliki för att göra familjen sällskap.

Så den sista juli hände det äntligen. Jag hade som vanligt sett Fliki komma med byte och Hacki ta en kontrollrunda, men så fick jag även syn på en glada sittande i en tall. Efter 10 minuter lättade gladan från trädet och flög ut en sväng och då kunde jag se att det var en fräsch och fin 1K-fågel! Första observationen av en flygg unge och härmed hade häckningen lyckats! Men det dröjde till 5 augusti innan jag fick se en mer ordentlig flygtur. Då hördes först en ropande unge från bodungen och sedan flög ungen ut en vända på ett par hundra meter från boplatsten. Den passade då även på att ta en sväng rakt över

Fliki på väg mot boplatsten med mat i klorna. Hacki kommer och möter honom.

Resultatet av Upplands första häckning av röd glada på 30 år! Det här var den första mer rejäla flygtur jag såg någon av ungarna ta.

Hafli, den första ungen jag såg flygg, blev nyfiken och kom rakt över huvudet på mig.

Kiki, den andra ungen.

Den 20 augusti var båda ungarna uppe tillsammans och flygtränade. Föräldrarna hade nu lämnat platsen.

mig, förmodligen blev den nyfiken på vad jag var för något och kanske var jag den första människa gladan såg? Jag bestämde mig för att kalla ungen för Hafli, efter de inledande bokstäverna i föräldrarnas namn.

Var det då bara en unge? Länge trodde jag det. Jag hade bara sett en unge när jag hittade boet och eftersom det bara verkade vara hanen som matade, talade det också för att det bara var en unge. Jag hade dessutom bara hört en unge tigga från dungen och endast sett en unge ute och flyga. Men en dag, i samband med att Fliki kom inflygande mot boplatsten och tigganden började höras från dungen, lät det som att det möjligen var två individer som ropade. Det här måste kollas upp närmare! Så några dagar senare återvände jag för att utröna saken. Rätt snart kom en adult glada flygande och jag tog som vanligt några bilder för att kunna se vilken individ det var. Till min stora förvåning såg jag att det varken var Hacki eller Fliki utan en helt främmande individ. Hur som helst, den adulta gladan triggade den juvenila att börja tigga från bodungen och nu hördes så frekventa visslingar, som överlappade varandra, att det omöjligt kunde vara bara en fågel.

Så småningom flög en ung glada ut från bodungen och tog en rejäl runda i nejden. Vid ett tillfälle kom den rakt över mig så jag kunde få bra bilder på den och då såg jag att det var Hafli. En timme senare fotade jag en ung glada i anslutning till bodungen igen och på bilderna kunde jag se att det var en annan individ! Denna döpte jag till Kiki, efter andra stavelserna i föräldrarnas namn. Jag såg aldrig ungarna samtidigt, så utan kameran hade det varit svårt att verifiera att de verkligen var två.

Det här var den 12 augusti och trots att jag varit på plats ända sedan 09:40 på morgonen, dröjde det till en bit in på eftermiddagen innan Fliki kom flygande med byte i klorna. Ungarna sågs dessutom flyga rätt långt från boplatsten, den ena kunde jag följa i kanske en kilometer från boet, så det verkade som att de höll på att bli självständiga nu.

Fem dagar senare gjorde jag nästa besök och då fick jag äntligen se de båda ungarna ihop, de kretsade tillsammans och lekte i

luften och drog iväg bra långt från boplatsten på hög höjd. Hacki kom tillfälligt förbi och kollade läget och möttes då av Hafli, de kretsade lite tillsammans nära boplatsten men snart flög Hacki vidare. Detta blev den sista observationen av henne och Fliki syntes inte alls till denna dag.

Den 20 augusti var det helt tyst och lugnt vid bodungen på morgonen och jag tänkte att gladorna nu kanske hade lämnat platsen helt. Men så vid halv elva hördes en vissling och kort därpå flög de båda ungfågelnarna upp och började leka med varandra. När de tagit höjd gled de först iväg någon kilometer norrut och därefter vände de tillbaka söderut igen. Därefter började de födosöka över ett nyslaket fält. Men mest verkade Hafli och Kiki ägna sig åt flygträning och större delen av observations-tiden höll de ihop. Nu när föräldrarna lämnat dem verkade de ty sig mer till varandra.

Natten till den 21 augusti blev den sista som gladungarna tillbringade i anslutning till boplatsten. På morgonen flög Hafli och Kiki iväg åt varsitt håll, Hafli styrde norrut och Kiki söderut. Ena ungen, troligen Kiki, sågs sen födosöka på långt håll i sydväst. Detta blev den allra sista observationen av Upplands första gladungar på 30 år. För säkerhets skull bevakade jag boplatsten 1,5 timme även nästa dag, samt tog en lång cykeltur i området, men ingen glada syntes till. Så den 21 augusti var datumet då ungfågelnarna lämnade boplatsten för gott.

Kanske var det här startskottet för röd glada som uppländsk häckfågel igen? Jag både hoppas och tror det. Med tanke på årets inflöde av röda glador och att häckningsförsök kan ha gjorts även på Lövstaslätten, så är det troligt att arten kommer häcka i Uppland även nästa år. Jag hoppas innerligt att jag får återse Hacki och Fliki till våren och jag hoppas också att alla fågelskådare och fotografer har vett att hålla ordentliga avstånd till de adulta glador som kan tänkas göra häckningsförsök, så att vi låter arten återetablera sig i lugn och ro.

Kontakt: annika.rasten@bahnhof.se